

Sygn. akt IV KK 533/21

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki

w sprawie z wniosku **T. S.**
o zadośćuczynienie
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
w dniu 16 grudnia 2021 r.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 marca 2021 r., sygn. akt II AKa [...],
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt III Ko [...],

postanowił:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć wnioskodawcę kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt III Ko (...), na podstawie art. 8b ust. 1 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego z 1991 r., tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę przysługującą dziecku matki pozbawionej wolności, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, które przebywało wraz z matką w więzieniu i którego matka w okresie ciąży przebywała w więzieniu, zasądził od Skarbu Państwa na rzecz T. S. kwotę 110.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia

się wyroku do dnia zapłaty. Nadto, wyrokiem tym orzeczono o kosztach postępowania.

Apelacje od tego wyroku wnieśli: pełnomocnik wnioskodawcy oraz pełnomocnik Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w K..

Po rozpoznaniu tych apelacji, Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 9 marca 2021 r., sygn. akt II AKa (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzoną kwotę obniżył do 60.000 zł, oddalając dalej idące żądania, zaś w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Z kasacją od tego wyroku wystąpił pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając go w całości. Pełnomocnik sformułował zarzuty rażących i mających istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia naruszeń prawa, tj.:

1. obrazę prawa materialnego poprzez naruszenie art. 8b ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c., poprzez ich błędną interpretację polegającą na przyjęciu, iż przyznana kwota 60.000 zł za znaczną krzywdę doznaną przez T. S., doznaną na skutek przebywania jego matki w okresie ciąży w więzieniu, urodzenia się wnioskodawcy w więzieniu, pozostawania przez 3 pierwsze miesiące życia w zakładzie karnym, zerwania więzi z matką, stanowi wystarczające zadośćuczynienie;

2. obrazę prawa materialnego poprzez naruszenie art. 8b ust. 1 ustawy lutowej, poprzez jego błędną wykładnię polegającą na nieuprawnionym przyjęciu przez Sąd II instancji, że okres rozłąki wnioskodawcy z matką od opuszczenia przez T.S. zakładu karnego do czasu warunkowego zwolnienia matki wnioskodawcy z pozostałej części kary i opuszczenia przez nią zakładu karnego, nie rodzi obowiązku Skarbu Państwa zadośćuczynienia wyrządzonej skarżącemu krzywdy, podczas gdy taki obowiązek wynika z ustawy lutowej i niezasadne jest oddalenie wniosku w ww. zakresie, w sytuacji gdy w sprawie istnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy krzywdą doznaną przez wnioskodawcę a wydaniem wobec jego matki przedmiotowego wyroku;

3. obrazę prawa materialnego poprzez naruszenie art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji RP, sprowadzającą się do braku przyznania zadośćuczynienia wnioskodawcy w pełnym dochodzonym zakresie i tym samym nierównego traktowania dzieci, które urodziły się w warunkach izolacyjnych jak wnioskodawca, a następnie pozostawały bez kontaktu z matką z powodu jej izolacji więziennej (zerwanie więzi z matką), co w konsekwencji powoduje poczucie niesprawiedliwości społecznej i bezpieczeństwa stosowanego prawa.

Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt III (...) i zasądzenie dalszej dochodzonej kwoty zadośćuczynienia, tj. dalszej kwoty 885.803,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez T. S. w wyniku:

1. pozbawienia wolności jego matki K. S. (z d. W.), będącej w momencie aresztowania w ciąży z wnioskodawcą, w okresie od 22 października 1947 r. do 21 stycznia 1948 r., tj. przez czas trwania ciąży,

2. przebywania wnioskodawcy wraz z matką w Zakładzie Karnym w K., w okresie od 21 stycznia 1948 r. do 12 marca 1948 r., tj. przez pierwsze 3 miesiące od urodzenia,

3. doznanej traumy w efekcie zerwania więzi z matką oraz szyszan i społecznej alienacji, których doznał na skutek skazania jego matki.

W odpowiedzi na tę kasację, prokurator oraz pełnomocnik Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w K. wnieśli o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Kasacja jest oczywiście bezzasadna i dlatego oddalono ją na posiedzeniu, o jakim mowa w art. 535 § 3 k.p.k.

W kasacji pełnomocnik zakwestionował wysokość zasądzonego przez Sąd odwoławczy zadośćuczynienia oraz przyjęty przez ten Sąd pogląd prawny, że wnioskodawcy nie przysługuje zadośćuczynienie za brak więzi z matką z uwagi na jej pozbawienie wolności w okresie od 12 marca 1948 r. do 9 czerwca 1953 r.

Otóż w tej ostatniej kwestii słusznie podniósł już Sąd odwoławczy, że dokonana w tym zakresie przez Sąd Okręgowy wykładnia nie jest prawidłowa, gdyż z treści art. 8b ust. 1 ustawy lutowej w oczywisty sposób wynika, że dziecku matki pozbawionej wolności, względem której stwierdzono nieważność orzeczenia, przysługuje odszkodowanie i zadośćuczynienie za okres, w którym przebywało ono wraz z matką w więzieniu lub miejscu odosobnienia i za okres, w którym jego matka w czasie ciąży przebywała w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia. Natomiast na podstawie omawianego przepisu nie przysługuje dziecku odszkodowanie i zadośćuczynienie za okres pozostawania bez kontaktu z matką z powodu jej izolacji więziennej. Przekonująco zwraca uwagę Sąd odwoławczy, że projektowane dodanie do ustawy lutowej art. 8b ust. 1a przemawia za przyjętym kierunkiem wykładni, jako że gdyby trafnym było stanowisko Sądu Okręgowego, to projektowana zmiana byłaby zbędna. Projektowany przepis art. 8b ust. 1a zakłada, że: „Dziecku ojca lub matki pozbawionych wolności, wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę za okres pozbawienia opieki rodzicielskiej przez jednego lub obojga rodziców z powodu osadzenia ojca lub matki w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia maksymalnie za okres do osiągnięcia 18 roku życia przez dziecko”. Z kolei w uzasadnieniu projektu ustawy wprost wskazuje się na cel tejże noweli, a to **objęcie prawem** do odszkodowania dzieci osób pozbawionych opieki jednego lub obojga rodziców z powodu skazania tych osób na karę więzienia lub karę śmierci z powodu działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a także, że przedkładany projekt ustawy ma **na celu stworzenie podstawy prawnej** do tego, aby o odszkodowanie i zadośćuczynienie od Skarbu Państwa mogły występować także dzieci ojca lub matki pozbawionych wolności, wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia (zob. druk sejmowy Sejmu IX kadencji nr 288). Za przyjętym przez Sąd odwoławczy

kierunkiem interpretacji przemawia też zakaz rozszerzającej wykładni regulacji o charakterze wyjątku.

Z pewnością okoliczność odseparowania wnioskodawcy od matki w okresie opuszczenia przez niego zakładu karnego aż do zwolnienia jego matki powodowała u niego poczucie krzywdy. Niemniej nie sposób stawiać zarzutu naruszenia prawa Sądowi w omawianym zakresie, skoro zastosował obowiązujące w tym względzie przepisy. Można byłoby rozważać wprowadzenie stosownych zmian ustawodawczych w tym zakresie, aby dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej w wyniku skazania ojca lub matki na karę więzienia z powodu działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego również przysługiwała możliwość domagania się stosownego odszkodowania i zadośćuczynienia.

Nie do końca jasny jest zarzut pełnomocnika, jakoby miało dochodzić do nierównego traktowania dzieci, które urodziły się podobnie jak wnioskodawca w warunkach izolacyjnych, a następnie po opuszczeniu więzienia pozostawały bez kontaktu z matką z powodu jej dalszej izolacji więziennej względem - jak należy przyjąć, jako że nie wyjaśnia tego precyzyjnie skarżący – dzieci, które przebywały ze swoją matką w warunkach więziennych, w związku z czym przysługują im stosowne roszczenia zgodnie z art. 8b ust. 1 ustawy lutowej. Chodzi tu bowiem jednak o odmienne sytuacje faktyczne. Nie sposób tu czynić prostych analogii.

Gdy chodzi z kolei o kwestionowanie wysokości przyznanego zadośćuczynienia, to Sąd odwoławczy przekonująco już wywiódł, że Sąd Okręgowy ustalił, iż złe warunki, w jakich przebywała matka wnioskodawcy w czasie jej izolacji, a to jej stres, niedożywienie i brutalne traktowanie miały wpływ na rozwój wnioskodawcy jako dziecka. Jednak, zgodnie z ustaleniami Sądu *meriti*, wnioskodawca rozwijał się prawidłowo, nie leczył się psychiatrycznie, nie korzystał jako dziecko z opieki lekarskiej, zdobył wykształcenie techniczne i przez 30 lat pracował. Ponadto, Sąd odwoławczy zauważył, że wnioskodawca jako dziecko ponosił konsekwencje nie swoich działań, na które nie mógł mieć wpływu, zaś pozbawienie wolności dziecka, i to zaraz po urodzeniu, było niehumanitarne i musi budzić sprzeciw. Dlatego też, Sąd Apelacyjny uznał, że kwotą adekwatną do krzywdy wnioskodawcy wynikającej z 2-miesięcznego pobytu wnioskodawcy w

więzieniu po urodzeniu i 3-miesięcznej izolacji matki w czasie, gdy była ona w ciąży z wnioskodawcą, jest kwota 60.000 zł. Sąd ten wyraźnie stwierdził w tym zakresie, że uwzględnił długość wskazanych wyżej okresów oraz warunki, w jakich przebywał wnioskodawca, a wcześniej jego matka. Zadośćuczynienie ponad tę kwotę byłoby w ocenie Sądu nadmierne, nieuzasadnione stopniem doznanych przez wnioskodawcę krzywd i ich skutków dla jego dalszego życia.

Zauważyć trzeba, że pełnomocnik w apelacji formułował już zarzut co do wysokości kwoty przyznanego wnioskodawcy zadośćuczynienia. Jak wskazują zaś powyższe uwagi, Sąd Apelacyjny prawidłowo odniósł się już do niego, przekonująco argumentując swoje stanowisko. Obecnie pełnomocnik prowadzi polemikę z tymi wywodami, kwestionując w istocie samą wysokość zasądzanego zadośćuczynienia (pomijając podniesienie zarzutu obrazy art. 433 § 2 lub art. 457 § 3 k.p.k. związanych z kontrolą odwoławczą). Podkreślić w związku z tym trzeba, że ustalenie wysokości przyznanego zadośćuczynienia jest objęte sferą swobodnego uznania sędziowskiego. W ocenie Sądu Najwyższego w rozpatrywanej sprawie wysokość zasądzanego zadośćuczynienia stanowiła sumę odpowiednią, która stanowi dla wnioskodawcy wartość odczuwalną, a nie jedynie symboliczną, jak wskazano w kasacji. Odmierna ocena skarżącego w tej płaszczyźnie nie może być wystarczająca dla uwzględnienia tej skargi. W efekcie przyjąć trzeba, że omawiany zarzut kasacji stanowi wyraz niezadowolenia z zaskarżonego nią rozstrzygnięcia i próbę wywołania ponownej kontroli odwoławczej.

Skoro zatem nie potwierdził się żaden z zarzutów kasacji, skargę tę oddalono jako oczywiście bezzasadną. Już na marginesie stwierdzić trzeba, że wniosek o zasądzenie przez Sąd Najwyższy dalszej kwoty wobec rodzaju rozstrzygnięć, jakie wydać może Sąd Najwyższy, jest całkowicie nieuprawniony.

Z tych wszystkich względów, orzeczono, jak w postanowieniu.